

Першая мэлёдыя інструменту — французская папулярная песенька „*Charmante Catherine*“, ад якой, дарэчы, і паходзіць назва інструменту. А далей у рэпэртуары — расейскі жорсткі раманс „Разлука“ ці вальс „Разьбітае сэрца“. Ці не адсюль Караткевічава „сьпяваў пра невядомае“?

Каўбаса

Сяржук Сокалаў-Воюш

Навуковыя спрэчкі адносна паходжаньня слова „каўбаса“ можна параўнаць са спрэчкамі пра саму *каўбасу*. Тут і гаворка пра якасьць, і гаворка пра колькасьць, і сварка ў чэргах, і шчымлівая згадка пра мітычныя часы, калі, як той казаў, заміж замка *каўбасой* дзьверы замыкалі.

Сярод моваў першакрыніцаў фігуруюць: украінская, турэцкая, расейская, старажытнагэбрайская, французская. Але ж мы з вамі добра ведаем, што *каўбаса* ў значэньні „паказчык дабрабыту“ мае савецкае паходжаньне. У часе мітынгаў канца 80-ых — пачатку 90-ых прамоўцы згадвалі *каўбасу* не радзей, чым дэмакратыю і свабоду. Іншыя прамоўцы называлі такіх *каўбаснікамі* і казалі, што найперш трэба незалежнасьць, эканамічныя рэформы і дэмакратызацыя, якія ўрэшце і дадуць тую самую *каўбасу*: танную, смачную і, што самае галоўнае: яе будзе многа!

Маю падазрэньне, што, нягледзячы на навуковыя спрэчкі, слова *каўбаса* ўсё ж уласнабеларускае. Іначай адкуль такая бязмежная любоў беларуса да *каўбасы*? Ужо ў першым беларускім рамане „Золата“ Ядвігіна Ш. адзін зь беларускіх эканамічных эмігрантаў атрымаў у Амэрыцы пасылку зь Беларусі. Сярод прысланага была і *каўбаса*. Эмігрант зьёў *каўбасу*, а абалонку ад яе доўга насіў у кішэні і час ад часу настальгічна нюхаў яе, прыгадваючы родныя мясьціны.

Найбольш вядомы гатунак беларускай *каўбасы* — гэта так званая вясковая, хатняя альбо сялянская, якую ў народзе называюць проста: пальцам пханая. Сярод іншых — крывяная, драмязоўка (альбо лівэрная)... Але нягледзячы на безьліч крамных *каўбасаў*, на пытаньне, якая самая смачная ў Беларусі *каўбаса*, кожны беларус адкажа: тая, якая з маёй вёскі.

Кефір

Алена Ціхановіч

У гадох 70-ых фальклёрны хор з палескай вёскі паехаў у Маскву. Пасля выступленьня вяскоўцы ўпершыню ў жыцьці вырашылі пайсьці ў рэстаран. З напойў выбралі самы недарагі і экзатычны — *кефір* за 8 капеек. Афіцыянт прынёс цэлы паднос нечага белага ў шклянках, і даяркі зьнімаквелі — гэта было кіслае малако!

Так прызвычайваліся да *кефіру*, які ў адрозьненьне ад сыраквашы набыў новую якасьць: ён сквашваўся ня шляхам натуральнага браджэньня, а спецыяльным *кефірным* грыбком. Паходжаньне слова, як і самога напой, тлумачаць цюркскімі каранямі — *кефір* роднасны кумысу, словам „*чыхір*“ альбо „*чакыр*“ многія цюркскія народы называюць віно.

Кефір — напой так сама дэмакратычны, як і гарэлка. Яго паважаюць пэн-

сіянэры, студэнты, алькаголікі. Для аматарак пахудзець ёсьць спецыяльная *кефірная* дыета. Гэта калі цэлы дзень — нічога, акрамя *кефіру*. Заява „ўсё, пераходжу на *кефір*“ — адзін з шырокаўжываных спосабаў пачаць новы, здаровы лад жыцця. Клятвы гэтыя зазвычай такія ж нямоцныя, як поліэтыленавы пакет з *кефірам*.

Кефір распачаў цэлую сэрыю пераўтварэньняў малака ў XX стагодзьдзі — ацыдафілін, ражанка, ёгурт. Але застаўся ў гэтым шэрагу лідэрам.

Кіно

Сяржук Сокалаў-Воюш

Афіцыйная граматыка слова „*кіно*“ не скланяе, а народ упарта цвёрдзіць, што быў „у *кіне*“.

Першы сапраўдны беларускі фільм „Чужая Бацькаўшчына“ зьяў у 80-ых расеец Рыбараў. Гэта была рэвалюцыя, якой не ацанілі глядачы.

Спробы нацыянальнага *кіно* „Альпійская баляда“ і „Хрыстос прыямліўся ў Гародні“ былі невыразнымі. Першы падвяла мова, а другі і наагул савецкая цэнзура схавала ад глядача. А далей усё было „як у *кіне*“, апафэозам якога сталіся „Дзеці хлусьні“ рэжысэра Азаронка.

Нацыянальнае ж *кіно* здымалася на мітынгх і дэманстрацыях. У выніку сьвет пачуў пра Юр'я Хашчавацкага і Віктара Дашука. Яны распавялі пра сёньняшнюю Беларусь па-расейску, і гэта значыла, што ў XX стагодзьдзі „*кіна*, — як казалі ў маёй вёсцы, — *ня будзе — кіншчык сьпіўся*“. Застаецца чакаць XXI стагодзьдзя і згадваць *Дом кіно*, дзе быў утвораны „Мартыралёг Беларусі“ і БНФ. *Дом кіно*, што насамрэч быў Чырвоным касьцёлам. Згадваць назвы беларускіх *кінатэатраў*: „Масква“, „Кастрычнік“, „Піянэр“, „Перамога“, „Салют“, „Радзіма“, „Космас“, „Кіеў“, Клюб імя Дзяржынскага — уяўляеце сабе *кінатэатар* імя Гімлера ў Нямеччыне?

У Койданаве пабудавалі сучасны *кінатэатар* са шкла і бэтона і назвалі „Эра“. Праз год шкло абвалілася, і койданаўцы расшыфравалі назоў: „Эта рабілі алькаголікі“.

Клёцкі

Рыгор Барадулін

Клёцкі. Трывалая яда, калі ехаць лес вальць зімой ці касіць у прыпар. *Клёцкі* варылі на хаўтуры, *клёцкамі* паміналі Дзядоў. Показка была: чужымі *клёцкамі* сваіх Дзядоў памінаць.

На тарку дралася бульба. Адціскалася праз суравіну. Гэтае цеста звалася „*целам*“. Потым рабіліся „*душы*“ з крышанага мяса й сала, адпаведна прысмакі, прыправы. Цела *клёцкі* мела форму сьнежкі, і гэткую ж форму мела душа. Душа магла быць і з кавалачка кілбасы. У цела клалі душу і кідалі ў вар. Яшчэ былі *клёцкі* — яны называліся сарокамі. Сарока мела падоўжаную форму, і душой быў падоўжаны кавалачак сала. Яшчэ ў сароку клалі срэбраную манэтку — каму пападзеца. *Клёцкі* яшчэ былі шклянныя — гэта бяздушаў — іх залівалі малаком. А *клёцкі з душами* елі з поліўкай-грыбамі — духмянай і смачнай.